



PROJEKTAS „LIETUVOS KVALIFIKACIJŲ SISTEMOS PLĖTRA (I ETAPAS)“  
PROJEKTO KODAS NR. 09.4.1-ESFA-V-734-01-0001

PROFESINIO STANDARTO IŠORINIO VERTINIMO FORMA

Vertinamo profesinio standarto pavadinimas	Architektūros sektoriaus profesinis standartas (toliau – Standartas)
<b>Profesinio standarto vertinimo kriterijai</b>	<b>Profesinio standarto išorės vertintojo komentarai / pastabos / siūlymai</b>
<b>1. Profesinio standarto pavadinimas</b> <i>(vertinama, ar siūlomas profesinio standarto pavadinimas apima aprašomą ūkio sektorių, yra atpažįstamas profesinėje bendruomenėje)</i>	Siūlomas vertinamo Standarto pavadinimas apima aprašomą ūkio sektorių, yra atpažįstamas architektų profesinėje bendruomenėje, todėl pavadinimo taisyti nesūloma. Tačiau atsižvelgiant į tai, kad architektūros sektorius yra itin glaudžiai susijęs (persidengiantis) su statybos sektoriumi, taip pat susijęs su aplinkos apsaugos, viešojo administravimo, vaizduojamojo meno, švietimo, galimai ir su kitais sektoriais, siūloma Standarto tekste apibūdinti jo santykį su sektoriais, kuriuose taip pat veikia architektai ir jų vykdoma veikla priskiriama architektų veiklai (žr. 2 kriterijaus vertinimą).
<b>2. Ūkio sektoriaus ir jo posektorių (jei išskiriami) apibrėžimas pagal Ekonominės veiklos rūšių klasifikatorių</b> <i>(vertinama, ar remiantis EYRK pateikta glausta informacija apie ūkio sektorių, posektorių ir jiems būdingas veiklas)</i>	<i>Informacija apie ūkio sektorių.</i> Atkreiptinas dėmesys, kad specialus nagrinėjamai sričiai skirtas Architektūros įstatymas buvo priimtas tik 2017 m., tačiau ir priėmus šį įstatymą, didelė dalis architektūros santykių liko reguliuojama Teritorijų planavimo, Statybos, Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos, Saugomų teritorijų, Želdynų, Aplinkos apsaugos, Autorių teisių ir gretutinių teisių ir kitais įstatymais, todėl taikant Standartą (pagal jo pavadinimą – lyg ir apimančią visą architektų veiklą) gali kilti neaiškumų ir bandymų atriboti architektus nuo teritorijų planavimo, statybos ir kitų procesų. Taip pat svarbu tai, kad Architektūros įstatyme apibrėžta architektų veikla yra siejama ne tik su teritorijų planavimu, statinių, interjerų ir kraštovaizdžio

projektavimu, bet ir su kitomis veiklomis. Atsižvelgiant į tai, siūlytina Bendrosiose nuostatose apibūdinti architektūros ir kitų sektorių santykį, užtikrinant, kad architektų veikla kituose sektoriuose būtų tinkamai identifiikuojama ir neatrįbojama nuo jų.

Informacija apie posektorius. Standarte posektorai nėra išskiriami. Tokiam sprendimui pritarina.

Informacija apie sektoriui būdingas veiklas. Vertinimui pateiktime Standarte architektūros sektoriui yra priskiriamos veiklos, įvardintos Ekonominės veiklos rūšių klasifikatoriaus 71.1.1, 71.12, 74.10, 71.20 klasėse. Visų pirma, atkreiptinas dėmesys, kad Standarte netiksliai įvardintas 71.12 klasės pavadinimas (nurodyta „architektūros veikla ir su ja susijusios techninės konsultacijos“, turi būti „inžinerijos veikla ir su ja susijusios techninės konsultacijos“). Atsižvelgiant į architektūros sampratą ir architektūrinės veiklos metu sprendžiamus uždavinius, pritarina kad architektūros sektoriui turi būti priskiriamos visos veiklos, apibūdintos EVRK 71.1 grupėje. Taip pat, atsižvelgiant į aprašomo sektoriaus specifiką, svarstyti, kad sektoriui galėtų būti priskirtos 90.3, 70.22, 72.20, 94.12 klasėse įvardintos veiklos („Meninė kūryba“, „Konsultacinė verslo ir kito valdymo veikla“, „Socialinių ir humanitarinių mokslų moksliniai tyrimai ir taikomoji veikla“, „Profesinių narystės organizacijų veikla“), galimai ir kitos veiklos, nurodytos EVRK.

Šiuo metu Standarte pateiktos sąvokos ir trumpi veiklų aprašymai turi būti koreguojami, aiškiau apibūdinant atitinkamoje veikloje sprendžiamų uždavinių apimtį (jos apibūdintos per siaurai). Taip pat tiksliau turėtų būti naudojamos teisės aktuose apibrėžtos sąvokos, neignoruojamas galiojantis architekto veiklos reguliavimas. Pavyzdžiui, pagal nustatytą teisinį reguliavimą (ir pagrįstai) kompleksinio teritorijų planavimo vadovais šiuo metu gali būti tik architektai, taip pat jie gali vadovauti viso statinio projekto rengimui, o teritorijų planavime – specialiajam teritorijų planavimui saugomų teritorijų, kultūros paveldo, inžinerinės infrastruktūros srityse, tačiau trumpuose veiklos aprašymuose tai nėra atspindėta, taip pat neminima reglamentuota nekinojamojo kultūros paveldo tvarkyba, architektų ekspertinė veikla, kt.

Trumpuose veiklų aprašymuose vartojamų sąvokų atžvilgiu pažymėtina, kad „naujo statinio statyba“ Statybos įstatyme apibūdinama atskirai nuo rekonstravimo ir remonto, gi Standarte vartojama juos apimant (nors kartu klaidinamai nurodoma, kad naujas statinys statomas laisvoje erdveje). Taip pat vartojamos panašiai skambančios, tačiau teisinio reguliavimo neatitinkančios sąvokos: „remontavimas“ (teisės aktuose – remontas), „projekto viešinimas (visuomenės informavimas)“ (tarptautiniuose ir nacionaliniuose teisės aktuose – visuomenės informavimas ir dalyvavimas), per siaurai apibūdinama sąvoka „projektavimas“, neapimant visų šiame procese architekto sprendžiamų uždavinių. Standarte pateiktas nereglamentuotos sąvokos „kraštovaizdžio architektūra“ apibrėžimas neatskleidžia šios sąvokos turinio. Taip pat neaišku, kodėl Standarte siekiama išskirti ir vartoti nereglamentuotą „architektūrinio projekto“ terminą, galintį sukelti papildomų neaiškumų taikant Standartą ir kt.

Trumpuose veiklų aprašymuose vartojama nemažai nereglamentuotų sąvokų: „interjero projektavimas“, „urbanistiniai objektai“, „viešų urbanistinių erdvių projektavimas ir planavimas“, „valstybės teritorijos raidos subalansavimas“, „kraštovaizdžio objektų projektai“, „architektūrinė želdininkystė“, „architektūrinė dendrologija“, „infrastruktūros koridoriai“, kt.

Manytina, kad dėl Standarto aiškumo, šios esminę reikšmę turinčios sąvokos turėtų būti apibrėžtos Bendrosiose nuostatose, remiantis praktikoje paplitusiu jų turinio suvokimu, prieš tai dar kartą įsitikinant, kad atitinkamos sąvokos apskritai yra vartojamos ir vartotinos. Taip pat turėtų būti eliminuotos tam tikros teksto loginės klaidos: „interjero projektavimas ir erdvės planavimas“ (manytina, kad vienas įeina į kitą), „paslaugų teikimą ūkiams ir privatiems subjektams“ (ūkiams greičiausia irgi yra privatūs subjektai), „struktūros ir procesų <.> kūrimą“ (struktūra kuriama, procesai vykdomi, įgyvendinami ar pan.), „kraštovaizdžio bei atvirų erdvių“ (kraštovaizdis yra bendras gamtinių ir (ar) antropogeninių komponentų junginys, t.y. apima visas erdves ir aplinkos elementus), „statybos inžinieriais, konstruktoriais“ (konstrukcinę dalį rengiantys asmenys taip pat yra statybos

<p><b>3. Pagrindinės ūkio sektoriaus ir jo posektorių (jei išskiriami) veiklų sritys</b> (<i>vertinama, ar apibūdintos kiekvieno posekatoriaus veiklos sritys (veiklos procesai)</i>)</p>	<p>Taisyтина</p>	<p>inžinieriai) ir kt. Savokų vartojimo ir reglamentuotų architekto veiklų neįtraukimo į Standartą problematika gali ne tik apsunkinti Standarto taikymą, bet ir turėti reikšmingą įtaką architektūros sektoriaus ir jo veiklų identifikavimui bei suvokimui.</p>	<p>Pritartina Standarte išskirtoms veiklos sritims, siejamos su statinių architektūra, urbanistika ir kraštovaizdžio architektūra, tačiau svarstyti, ar tikslinga nuo statinių projektavimo atskirti statinių interjerų projektavimą (Lietuvos architektų rūmų taryba yra pritarusi trijų architektūrinės veiklos sričių išskyrimui nuo statinių neatskiriant jų interjerų).</p> <p>Ypatinai pažymėtina, kad įvardintų veiklos sričių procesai Standarte apibūdinami netiksliai, per siaurai, neįvertinant didelės dalies statinių ir jų interjerų projektavimo, teritorijų planavimo/urbanistikos, kraštovaizdžio formavimo veiklose sprendžiamų (ar spęstinių) uždavinių.</p> <p>Kaip ir trumpuose veiklos aprašymuose, taip ir kompetencijų aprašymuose daug netikslių, neiškių sąvokų vartojimo: „lauko tyrimai“, „vidaus tyrimai“, „esamos būklės tyrimai“, „urbanistiniai objektai“, „kraštovaizdžio objektai“, „kitų formų (medijos) produktai“, „architektūrinės dalies įgyvendinimo sąnaudos“, „valdžios institucijos“, „objekto pozicionavimas“, „Lietuvos Architektų rūmų atestacija“, „Lietuvos Respublikos architektų rūmų teisės aktų nustatyta tvarka“ ir kt.</p> <p>Be to, Standarte pateikti architektų ir atestuotų architektų kompetencijų aprašymai apima ir tam tikras viešojo administravimo procedūras, kurios, kaip suprantama, nėra šio Standarto dalykas (projektų/teritorijų planavimo dokumentų „derinimas“, „tikrinimas“, „tvirtinimas“). Jei tai susiję su architekto veiklomis, jos turėtų būti įvardijamos kaip užsakovo atstovavimas teikiant projekta/teritorijų planavimo dokumentą derinti, tikrinti, tvirtinti ir pan.</p> <p>Iš Standarte pateiktų apibūdinimų visiškai nėra aišku, kodėl toms pačioms (daugeliu atvejų identiškomis) kompetencijoms vienu atveju pakanka bakalauro diplomo, kitu atveju – magistro, trečiu atveju jau reikalingas tam tikras atestatus. Architektų ir atestuotų architekto veiklos (jų kompetencijos, veiklos procesai,</p>
---	------------------	---	--

<p><b>4 Ūkio sektoriaus kvalifikacijų sąrašas</b> (vertinama, ar ūkio sektoriaus kvalifikacijų sąrašas apima visas svarbiausias sektoriui būdingas kvalifikacijas, o pasiūlytų kvalifikacijų pavadinimai yra informatyvūs ir tinkami, ar pasiūlytos kvalifikacijos yra aktualios, prasmingos, reikalingos)</p>	<p>Taisytina</p>	<p>atsakomybės) turėtų būti aiškiai atskirtos, išryškinta profesinės kvalifikacijos reikšmė.</p> <p>Pritartina Standarte įvardintoms architektūros sektoriaus kvalifikacijoms: „architektas“ (akademine kvalifikacija) ir „atestuotas architektas“ (profesinė kvalifikacija). Pripažintina, kad šis sąrašas apima visas svarbiausias sektoriui būdingas kvalifikacijas, jų pavadinimai yra informatyvūs ir tinkami, pasiūlytos kvalifikacijos yra aktualios, prasmingos, reikalingos. Tačiau Standarto I priede pateiktas Architektūros sektoriaus kvalifikacijų ir jų lygių sąrašas (kartu su 2 priede pateikiamais kvalifikacijų aprašais) turėtų būti peržiūrėtas, pagrindžiant, kodėl architektu, kaip reglamentuojamos, ES lygiu reguliuojamos profesijos atstovų, veikla turint tik akademinę kvalifikaciją ir neturint profesinės kvalifikacijos, gali būti priskiriama VII lygiui. Manytina, kad neatestuoto, t.y. profesinės kvalifikacijos neįėjusio, atestuoto architekto vadovaujamo „architekto“ veikla neturėtų būti priskiriama aukštesniam nei VI lygiui. Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad po Architektūros įstatymo priėmimo (neskaitant išimčių jau studijuojančiųjų atžvilgiu), bakalauro diplomą jau nebėra paskanamas architekto akademinėi kvalifikacijai įgyti. Tai nėra įvertinta parengtame Standarte. Papildomai pažymėtina, kad Standarte tam tikros veiklos nurodomos kaip neatestuojamos (klausimas – ar pagrįstai), tačiau kartu naudojamos „aukštesnės kvalifikacijos“, „žemesnės kategorijos“ sąvokos.</p>
<p><b>5. Tarpsektorinės kvalifikacijos (jei taikoma)</b> (vertinama, ar tarpsektorinių kvalifikacijų sąrašas yra nurodytos visos svarbiausios ūkio sektoriuje esančios tarpsektorinės kvalifikacijos, kvalifikacijų pavadinimai yra informatyvūs ir tinkami)</p>	<p>Taisytina</p>	<p>Standarte tarpsektorinės kvalifikacijos neišskiriamos, tačiau atsižvelgiant į architektūros sektoriaus specifika manytina, kad turėtų būti išskiriamos, atitinkamai apibūdinant joms reikalingas, analitines, vadybines, organizacines, mediavimo (tarpininkavimo), technines, technologines ir kitas kompetencijas, kurios gali būti aktualios rengiant studijų programas ir kt. Vertinant Standartą galima matyti, kad tarpsektorinių kvalifikacijų reikalaujantis veiklas galima siekti palikti „už“ sektoriaus ribų, tačiau tokiu atveju esmingai susiaurinama architektūros sektoriaus ribos, jo veiklų apimtis. Tarpsektorinių kvalifikacijų klausimas turėtų būti iš esmės peržiūrėtas kartu su sektoriaus veiklų esmine peržiūra.</p>

## II. LAISVOS FORMOS RECENZIJĄ

*(pateikiami išorės vertintojo komentarai, pastabos, pasiūlymai profesiniam standartui tobulinti)*

Vertinant parengtą Standartą pažymėtina, kad jo turinys visų pirma priklauso nuo to, kaip dokumentų rengėjai suvokia pačią architektūros sampratą, kokius mato architektų veiklai keliamus uždavinius, kiek įsigilino į šalyje vykdomą praktiką, jos tendencijas, kintančius visuomenės poreikius architekturo atžvilgiu, tarptautinę praktiką, į kurią orientuojamasi ir kt. Manytina, kad Standartas turėtų atspindėti šiuolaikinį požiūrį, aktualų tiek nacionaliniui, tiek tarptautiniam lygiui.

Šį požiūrį visų pirma padeda atskleisti Europos architektūros paslaugų teikėjų etikos kodeksas<sup>1</sup>, parengtas bendradarbiaujant visoms Europos architektų tarybos narėms, t.y. visų ES šalių architektų asociacijoms. Iš pačios architektų bendruomenės kilęs dokumentas parodo, kad architektūra yra tiek mokslas, tiek menas, tiek verslas, o šiame kodekse keliami architekturo profesinės etikos reikalavimai gerai atskleidžia, kokius uždavinius savarankiškai sprendžia architektai – nuo statytojo interesų įgyvendinimo, projektų rengimo organizavimo, įvairių specialistų telkimo, iki trečiųjų asmenų ir plačios visuomenės poreikių įvertinimo, jų užtikrinimo, bendradarbiavimo, informacijos visuomenei teikimo ir kt. Architekturo veiklos apimtys ir jos pobūdis taip pat matyti įvertinus kompleksiskumu pasižymintįs Direktyvoje 2005/36/EB apibrėžtus minimalius architektų išsilavinimo reikalavimus<sup>2</sup>. Architekturo veiklą, jos apimtį ir principus aiškiai apibūdina ir Architektūros įstatymas, ypač jame pateiktas viešojo intereso architekturo veikloje apibrėžimas, apimantis: 1) architektūros kokybę, užtikrinančią žmogaus sveikatai ir gerovei palankią aplinką, jos fizinius, psichologinius, socialinius ir estetinius veiksnius; 2) statinių derinimą prie aplinkos, gamtinio ir urbanistinio kraštovaizdžio puoselėjimą, nekilnojamojo architektūrinio, urbanistinio ir etnokultūrinio paveldo išsaugojimą; 3) visuomeninių, valstybės, savivaldybių bendruomenių ir privačių interesų derinimą, pagrįstą objektyviais asmenų, jų grupių, valstybės ir savivaldybių institucijų ir savivaldybių bendruomenių poreikiais; 4) kitus teisėtus asmens ar asmenų grupės interesus, atspindintįs ir reiškiančius Lietuvos Respublikos Konstitucijoje numatytas ir saugomas pamatines visuomenės vertybes<sup>3</sup>. Šiuolaikinė architektūros samprata atskleidžiama ir mokslinėje literatūroje, kurioje pažymima, kad architektūros kaip erdvės formavimo samprata buvo būdinga tik iki XX a. II pusės pradžios, gi dabar architektūra be kita ko yra ir meditacijos, interesų derinimo priemonė<sup>4</sup>. Aplinką formuojančiai profesijai ypač reikšmingos ir Lietuvoje ratifikuotos Orhuso konvencijos nuostatos, susijusios su visuomenės informavimo ir dalyvavimo (pabrėžtina – ne tik supažindinimo su parengtais sprendimais, kaip nurodyta Standarte) priimant aplinkai svarbius sprendimus, procesais<sup>5</sup>. Būtent dėl architekturo savarankiškai priimamų sprendimų reikšmės visuomenei, ši profesija priskiriama reglamentuojamoms profesijoms, ir tai kelia kur kas platesnius profesinius uždavinius, nei vien tam tikrų brėžinių, maketų ar reklaminių medžiagos parengimas dirbant nustatyto dydžio patalpose.

<sup>1</sup> Europos architektūros paslaugų profesinės etikos kodeksas. Prieiga per internetą: <<http://www.architekturumai.lt/profesine-etika/profesines-etikos-kodeksas/>>.

<sup>2</sup> 2005 m. rugsejo 7 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2005/36/EB dėl profesinių kvalifikacijų pripažinimo, OL L 255, 2005 9 30.

<sup>3</sup> Lietuvos Respublikos architektūros įstatymas, 2 str. 3 d. Teisės aktų registras, 2017-06-19, Nr. 2017-10247.

<sup>4</sup> KHAN, A.Z.; ALLACKER, K. Architecture and Sustainability: Critical Perspectives for Integrated Design. Leuven: ACCO Uitgeverij, 2015.

<sup>5</sup> Lietuvos Respublikos įstatymas dėl Konvencijos dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais ratifikavimo. Valstybės žinios, 2001, Nr. 73-2565.

Taigi iš esmės nesutiktina su Standarte pavaizduota architekto veikla, kuri didžiąja dalimi remiasi darbu „pagal užduotį“, net nenurodant kieno ta užduotis. Architekto veikla nėra užduočių vykdymo veikla, architektas yra proaktyvus aplinkos kūrimo dalyvis, renkantis, analizuojantis ir tarpusavyje derinantis duomenis apie užsakovo ir visuomenės poreikius, organizuojantis visą projektavimo procesą (ne tik parengiantis atskiras jo dalis), prižiūrintis viso projekto (ne tik atskirų jo dalių) įgyvendinimą, vadovaujantis teritorijų planavimo ir nekilnojamojo kultūros paveldo tvarkybos procesams, teikiantis ekspertines žinias teismams, viešojo administravimo ir kitiems subjektams, prisiimantis atsakomybę už savarankiškai priimtus sprendimus. Tik tokiu būdu suvokiant architektūrinę veiklą galima tikėtis įstatymuose ir kituose dokumentuose apibrėžiamos veiklos kokybės ir viešojo intereso įgyvendinimo, o šie profesijos tikslai suponuoja, kad savarankiškai veikiančio architekto kompetencijos negali apsiriboti vien projektų parengimo meniniais ir techniniais igūdžiais, tačiau turi apimti ir analitines, vadybines, organizacines, mediavimo (tarpininkavimo), technologines, teisės taikymo ir kitas kompetencijas.

Architektūrinės veiklos susiaurinimas iki veiklos, aprašomos Standarte, ne tik nėra tikslus, bet ir gali sukelti žalą visam sektoriui, kurio teisiniam reguliavimui, atsakomybių ribų apibrėžimui, teisių ir pareigų atribojimui nuo kitų tame pačiame lauke veikiančių profesijų, studijų programų rengimui ir kitiems susijusiems tikslams būtų naudojamas Standarto nuostatomis. Taip pat tai klaidintų ir jaunos žmones, besiruošiančius rinktis architekto profesiją. Atsižvelgiant į tai, teikiama vertinimo išvada – nepritarti profesinio standarto projektui, gražinti jį rengėjams taisyti, rekomenduojant išsamiai įvertinti tarptautiniu ir nacionaliniu mastu pripažįstamą architektūros sampratą ir šiuolaikinius architekturo veiklos uždavinius, sprendžiamus (arba privalomus spręsti) teisinės valstybės, demokratinės visuomenės ir laisvos rinkos kontekste.

### III. Vertinimo išvada

- Pritariu profesinio standarto projektui
- Pritariu profesinio standarto projektui su sąlyga, kad profesinio standarto projektas bus patobulintas pagal nurodytas pastabas ir siūlymus
- **Nepritariu profesinio standarto projektui, siūlau jį gražinti rengėjams taisyti**

